

Německo a Lužičtí Srbové

horní a dolní lužická srbština

Lužičtí Srbové:

- nejzápadnější Slované (tzv. Polabští Slované)
- jsou menšinou uvnitř německého státu

Horní Lužice leží v Sasku, jejím centrem je Budišín (**Bautzen**)

Dolní Lužice je v Braniborsku, s centrem v Chotěbuzi (**Cottbus**)

(přirozenou hranici tvoří pás vřesovišť s borovými lesy)

- v současnosti je jich kolem **50 000**

klíčové momenty ve vývoji jazyka:

- v r. **1716** vznikla společnost **Sorabija**, která vydávala časopis (v 19. století jako **Serbska Nowina**)
- k rozkvětu národní věci došlo v **19. stol.** – v době romantického obrozeneckého hnutí, za vydatné asistence Čechů (především V. Hanky) a Slováků (J. Kollára, L. Štúra).
- v Praze vznikl v r. **1846** pod patronací V. Hanky spolek **Serbowka** s časopisem **Kwětki**,

- 1847 po českém vzoru se ustanovila **Maćica Serbska**, v níž působili osobnosti jak katolické, tak i evangelické; spolek koupil také matiční dům a na počátku 20. stol byl postaven nový **Serbski Dom**.
- Roku **1912** se patnáct lužickosrbských spolků sloučilo do organizace **Domovina**, která řídí národní život i v současnosti
- knihy dnes vydává **Lidové nakladatelství Domovina**, existuje **Lužickosrbský ústav** v Budyšině (pro studium jazyka), **sorabistika** se studuje na lipské univerzitě a na Škole dolnolužického srbského jazyka v Chotěbuzi).

Postavení Lužických Srbů se začalo zhoršovat po vzniku velkého Německa (1871)

- nedošlo ani k vytvoření jednotného samostatného lužickosrbského státu po první světové válce (i přes česko-slovenskou podporu)
- vláda posilovala germanizaci
- nacisté chtěli od 30. let vyřešit „lužickou otázku“ sice nenápadně, ale jednou provždy

Jistou **míru kulturní autonomie** měli Lužičtí Srbové v rámci komunistické NDR (ale v **r. 1962 byla zrušena čistě lužickosrbská výuka** a v r. 1964 se ze slovanského jazyka stal nepovinný předmět).

těžba hnědého uhlí zlikvidovala v dolní části desítky vesnic

V současné době germanizace území bohužel pokračuje

Zajímavé: lužickosrbské kolonie mimo Německo (např. na Sokolovsku, ale také v americkém Texasu (mají tam dokonce svoji univerzitu!), v Austrálii a v jižní Africe.

Pokusy o vytvoření spisovného lužickosrbského jazyka se datují od **16. stol.**

- ke konečné **kodifikaci dvou variant** (hornolužická a dolnolužická srbština) došlo až **po druhé světové válce**
- oba jazyky ovlivnila obecně slovanská slovní zásoba, také čeština, polština a samozřejmě němčina.

dodnes se užívá duál, předminulý a jednoduchý minulý čas, jazyk nemá dlouhé samohlásky, výslovnost se blíží češtině

Území, na kterém žijí nejzápadnější Slované devastovala rozšiřující se těžba hnědého uhlí

devadesátá leta a v dalších obdobích - potýkali se s vysokou nezaměstnaností a hledali příležitosti i jinde

snížují se prostředky na národní aktivity, ruší se školy (už např. neexistuje jazyková škola ani učitelský ústav, dochází k likvidaci základních škol)

vzrůstá počet smíšených manželství a poněmčování celých rodin

- hornolužická srbština (též hornolužičtina, horní lužická srbština)
- dolnolužická srbština (též dolnolužičtina, dolní lužická srbština)

Česky	Hornolužicky	Dolnolužicky	Polsky	Slovensky	Rusky	Polabsky	Kašubsky
člověk	☞ čłowjek	clowjek	☞ człowiek	človek	☞ человек [čielaviék]	clawak, clówak	człowiek
večer	wječor	wjacor	wieczór	večer	вечер [wiécier]	vicer	wieczór
bratr	bratr	bratš	brat	brat	брат [brat]	brot	brat
den	☞ dzeń	žeń	☞ dzień	deň	☞ день [dień]	dón	dzéń
ruka	ruka	ruka	ręka	ruka	рука [ruká]	ręka	rąka
podzim	nazyma	nazymje	jesień	jeseň	осень [ósień]	prenja zaima, jisin	jeséń
sníh	sněh	snég	śnieg	sneh	снег [snieg]	sneg	snieg
léto	lěčo	lěše	lato	leto	лето [lieta]	lato	lato
sestra	sotra	sotša	siostra	sestra	сестра [siestrá]	sestra	sostra
ryba	ryba	ryba	ryba	ryba	рыба [rýba]	ryba	rěba
oheň	woheń	wogehń	ogień	oheň	огонь [ogón]	widin	òdziń
voda	woda	wóda	woda	voda	вода [wadá]	wóda	wòda
vítr	wětrik, wétr	wětš	wiatr	wietor	ветер [wiétier]	wjòter	wiater
zima	zyma	zymje	zima	zima	зима [zimá]	zaima	zěma

https://cs.wikipedia.org/wiki/Lu%C5%BEick%C3%A1_srb%C5%A1tina

ukázka:

<https://www.youtube.com/watch?v=XwnfOPKnMQ8>

<http://www.luzice.cz/>

Literatura:

Frinta, A. Lužičtí Srbové a jejich písemnictví, Praha 1955

Pospíšil, I. Střední Evropa a Slované, Brno 2006

Šatava, L. Národnostní menšiny v Evropě, Praha 1994

Slované a Evropa na počátku 21. stol. (ed. Ivo Pospíšil), Brno 2007